

У мовленні жителів регіону змішування мов відбувається в неофіційній обстановці, при спілкуванні з близькими знайомими, що теж володіють обома мовами. Білінгви, які спілкуються з такими ж двомовними в неофіційній обстановці, близькі до того, щоб «об'єднати» дві мови, якщо тема чи обстановка не дають чітких настанов до їх розмежування.

Аналіз матеріалу показав, що в обстежених населених пунктах усі члени мовного континууму – білінгви і мультилінгви. Серед мешканців сіл поширені різні види білінгвізму, що відбивають екзоглосну незбалансовану трьох- і чотирих-компонентну мовну ситуацію

Отримані результати відкривають перспективи подальшого вивчення мультилінгвізму в різних аспектах, що на цьому етапі є важливим для України. Отримані результати дослідження необхідні для пошуку оптимальних шляхів формування досить гармонійної мовної особистості, яка володіє мовною компетенцією в галузі рідної та державної мови.

Масовий мульти- та білінгвізм, що сформувався у населених пунктах українського Подунав'я потребує комплексного наукового дослідження. Саме вивчення багатомовності крізь мовну/ мовленнєву поведінку мультилінгвальної особистості в аспекті її соціальних, психологічних, культурних ознак дає можливість з'ясувати механізми формування і функціонування різних типів білінгвізму в мультилінгвальних спільнотах та сприяти формуванню збалансованої мовної ситуації в зазначеному регіоні.

Література:

1. Беликов В. И. Социоллингвистика / В. И. Беликов, Л. П. Крысин. – М. : Рос. гос. гуманит. ун-т, 2001. – 439 с.
2. Вайнрайх У. Языковые контакты: Состояние и проблемы исследования / У. Вайнрайх. – К. : Вища шк., 1979. – 262 с.
3. Верещагин Е. М. Порождение речи: латентный процесс / Е. М. Верещагин. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1968. – 91 с.
4. Верещагин Е. М. Психологическая и методическая характеристика двуязычия (билингвизма) / Е. М. Верещагин. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1969. – 159 с.
5. Гончар Н. М. Прояв інтерференції, кодових переключень та змішування мов у мовленні мешканців села Старі Трояни Одеської області / Н. М. Гончар // Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету : [збірник статей]. – Ізмаїл, 2006. – Вип. 21. – С. 61–65.
6. Дешериев Ю. Д., Основные аспекты исследования двуязычия и многоязычия / Ю. Д. Дешериев, И. Ф. Протченко // Проблемы двуязычия и многоязычия. – М. : Наука, 1972. – С. 26–42.
7. Жлуктенко Ю. А. Лингвистические аспекты двуязычия / Ю. А. Жлуктенко. – К. : Вышш. школа, 1974. – 176 с.
8. Зимняя И. А. Психология обучения неродному языку / И. А. Зимняя. – М. : Рус.яз., 1989. – 221 с.
9. Имедадзе Н. В. К психологической природе раннего двуязычия Н. В. Имедадзе // Психология билингвизма : [збірник статей]. – М. : Изд-во МГТИИЯ, 1986. – № 260. – С. 60–68.
10. Карлинский А. Е. Основы теории взаимодействия языков и проблема интерференции : автореф. дис. . . . д-ра. филол. наук : 10. 02. 19 / А. Е. Карлинский. – К. : КГУ, 1980. – 48 с.
11. Петухова И. А. Проблемы развития мышления учащихся в условиях субординативного искусственного билингвизма / И. А. Петухова // Психология билингвизма : [збірник статей]. – М. : Изд-во МГТИИЯ, 1986. – № 260. – С. 38–46.

УДК 378.147

Л. М. Гречок,

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернівці

АЛЬТЕРНАТИВНЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ

Данная статья знакомит преподавателей с зарубежными направлениями в методике преподавания иностранного языка. В реф. представлен анализ, который дает возможность сориентироваться и выбрать оптимальный вариант с учетом индивидуальных особенностей обучаемых.

Ключевые слова: методы, устная речь, имитативный приемы, ситуативный подход.

АЛЬТЕРНАТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Стаття знайомить викладачів із зарубіжними напрямками в методиці викладання іноземної мови. У ній представлений аналіз, який дає можливість зорієнтуватися і вибрати оптимальний варіант з урахуванням індивідуальних особливостей учнів.

Ключові слова: методи, усне мовлення, імітативний прийоми, ситуативний підхід.

ALTERNATIVE METHODS OF FOREIGN LANGUAGES TEACHING

This article introduces teachers with foreign trends of teaching foreign languages methodology. It presents an analysis, which allows you to orient and select the best option, taking into account the individual characteristics of the students.

A number of interactive methods are proposed. In our study the task is to systematize existing technologies and creates discussion skills in the students. The research of an interactive approach in forming discussion skills found that these technologies increase the level of foreign language and contribute to making a positive impact on learning process and encourage desire for practical use of a foreign language. It introduces teachers with different trends of teaching foreign languages methodology and presents an analysis, which allows to orient and select the best option, taking into account the individual characteristics of the students. They give students the opportunity to identify problems, collect and analyze information to find alternative solutions and choose the most optimal way of solving problems in the process of both individual and group works. Modern innovation of educational technologies must optimize a teaching process. At present priority is given to interactivity and authenticity of communication, learning the language in a cultural context, autonomy and humanization of education. These principles make possible the development of intercultural competence as a component of communicative abilities. The ultimate goal of foreign language teaching is learning of free orientation in a foreign environment and the ability to adequately respond in different situations, that means communication.

Key words: methods, speaking, imitative techniques, situational approach, interactive methods, speech activity, discussion, group interaction.

На сучасному етапі розвитку суспільства все більше розвивається міжкультурна комунікація. Спілкування між громадянами різних країн стає все більш тісним, отже, змінюються вимоги до освіти. В даний час в Україні йде становлення нової системи освіти, орієнтованої на входження у світовий освітній простір. В українській освіті проголошений сьогодні принцип варіативності, який дає можливість педагогічним колективам навчальних закладів вибирати і конструювати педагогічний процес за будь-якої моделі, включаючи авторські.

Аналіз публікацій і досліджень. Видатний лінгвіст Г. Суїт (2) розділяючи думку інших представників прямого методу для практичного навчання, вважає, що шлях до цього лежить через вивчення текстів, що відтворюють живу розмовну мову – основу для навчання усного мовлення. Цьому автору належать наступні вимоги до текстів: 1) тексти повинні бути різноманітні й містити значне повторення мовного матеріалу, що сприяє запам'ятовуванню; 2) Г. Суїт відмовляється від характерної для прямого методу «туристської тематики» і пропонує тексти на найрізноманітніші теми; 3) на початку рекомендується описові тексти – легші з граматичної сторони, а потім слід давати розповідні із скрапленням діалогів; 4) нарешті, тексти повинні підбиратися з урахуванням поступового ускладнення труднощів. Так, Е. Бак стверджував, критикуючи прямий метод: «Я далекий від того, щоб не врахувати користь використання живої мови, але я не можу, однак, погодитися з усуненням рідної мови на початку занять іноземної мови вже тому, що передаючи значення фрази, що вивчається рідною мовою, ми тим самим розвиваємо здатність до несвідомого засвоєння і сприяємо таким чином розумінню духу мови, і особливо оборотів мови, які помітні лише при сприянні рідної мови» [4, с. 95]. Для методистів цього періоду характерне значно більше використання рідної мови як засобу семантизації і контролю розуміння. З приводу останнього К. А. Ганшина писала: «А між тим користь перекладу, що проводиться вдумливо, з ретельністю, після використання та опрацювання тексту може бути дуже велика» [6; с. 41].

Ч. Фріз і Р. Ладо, вважають, що незалежно від кінцевої мети основу навчання складає усне мовлення. Вони створили методику роботи зі структурами. Аудіо-лінгвальний метод Ч. Фріза і Р. Ладо зберігає основні риси «неопрямізма»: кращий засіб для засвоєння мови є наслідування і багаторазове повторення вивченого. Значне місце в роботах Ч. Фріза і Р. Ладо відводиться швидкості мови, інтонації, ритму і т. д.

Прямий метод при навчанні іноземної мови був розроблений в протиположності до граматико-переказного методу. Його представниками є М. Берлиц, Ф. Гуен і О. Есперсен.

У вітчизняній методиці прийнято розглядати групу прямих методів: прямий метод і натуральний метод, який є різновидом прямого. До цієї групи належать також методи, що з'явилися у зв'язку з використанням в навчальному процесі технічних засобів навчання: аудіолінгвальний, який був особливо популярний в США, аудіовізуальний, розроблений у Франції, і усний (ситуативний) метод навчання іноземним мовам, який був поширений у Великобританії.

В США велика увага приділяється дослідженню таких сучасних методів, як метод навчання з опорою на фізичні дії і натуральний підхід Крашена, які також є різновидом прямого методу.

В основі прямого методу лежить ідея про те, що навчання іноземної мови повинно імітувати оволодіння рідною мовою і протікати природно, без спеціально організованого тренування. Назва «прямий метод» випливає з положення про те, що значення іноземного слова, фрази та інших одиниць мови має передаватися безпосередньо (*directly*), шляхом створення асоціацій між мовними формами і відповідними їм поняттями, які демонструються за допомогою міміки, жестів, дій, предметів, ситуацій спілкування і т. д. Основні положення прямого методу:

- Навчання повинне здійснюватися тільки іноземною мовою, рідна мова учнів, а також переклад з рідної мови та з іноземної повністю виключаються з навчального процесу.

- Метою навчання є формування умінь усного мовлення. З усіх видів мовленнєвої діяльності перевага віддається аудіюванню і говорінню, проте модифікації прямого методу допускають розумне застосування читання і письма, що сприяє закріпленню нового матеріалу.

- Навчання лексичної частини проводиться на матеріалі, відібраному у відповідності з принципом використання в усному мовленні. Одиницею вивчення є речення. Введення і тренування лексичних одиниць здійснюються на усній основі за допомогою перифраза, наочності, демонстрації дій і предметів. При введенні слів, що означають абстрактні поняття, використовуються такі прийоми, як тлумачення, синонімічні пари, опозиції і т. д.

- Навчання граматиці здійснюється індуктивно, використання граматичних правил не допускається. Велика увага звертається на граматичну правильність мови, помилки виправляються по мірі того, як студенти допускають їх у мовленні.

- Формування фонетичних навичок.

- Мовний матеріал градується за ступенем складності, і оволодіння ним здійснюється відповідно до розробленої програми.

- Широко використовуються імітативні прийоми навчання, коли студенти повторюють за викладачем фрази і речення з метою домогтися фонетичної і граматичної правильності мовлення.

У вітчизняній методиці виділяють текстואльно-імітативні і структурно-імітативні напрямки прямого методу. Перші ґрунтуються на роботі з текстом: викладач читає його або розповідає, супроводжуючи це жестами, мімікою, тлумаченням і демонстрацією різних засобів наочності. Переклад тексту не передбачається.

Прямий метод досі успішно використовується в багатьох європейських країнах в приватних мовних школах, що працюють за системою Берлица. Позитивні сторони цього методу полягають в тому, що велика увага звертається на фонетичну сторону мови, граматичну правильність і безпомилковість. Навчання здійснюється на конкретних програмах, в яких мовний матеріал строго градуований і розташований в певній послідовності. Однак прямий метод не знайшов широкого поширення в практиці викладання іноземної мови в школі в основному через повного виключення рідної мови, що ускладнює семантизацію багатьох мовних явищ. Метод не є економічним, він розрахований на велику кількість навчальних годин. Відповідно даний метод викладання має здійснюватися носіями мови, що також нереально в школі.

Аудіолінгвальний метод викладання іноземних мов заснований на біхевіористському підході до навчання і структурному напрямку в лінгвістиці. Суть методу полягає в тому, що мова трактується як «поведінка», якій слід навчити. Відповідно до даного методу мова має бути представлена у вигляді невеликих за обсягом одиниць, структур, якими опановують студенти шляхом їх повторення, підстановки, трансформації і т. д. Навчання іноземної мови відповідно до аудіолінгвального методу ґрунтується на наступних принципах:

- Формування навичок формоутворення і вживання різних мовних структур (*habits*) шляхом механічного повторення і запам'ятовування «правильної поведінки».

- Перевага віддається усному мовленню у порівнянні з письмовим, використовується принцип усного випередження, коли студенти спочатку вивчають мовні явища в усному мовленні, а потім тренуються в їх вживанні в письмовому мовленні. Усне мовлення є пріоритетним, на основі якого здійснюється оволодіння письмовим мовленням. Пропонується наступний порядок оволодіння видами мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання, письмо.

- В основі навчання лежить мовна практика. Навчання граматиці здійснюється індуктивним шляхом на матеріалі відібраних структур.

- Значення лексичної одиниці пояснюється на основі ситуації, велика увага приділяється культурологічному аспекту викладання мови, вивченню системи культурних цінностей носіїв мови.

- Широке використання наочності.

Цілком очевидно, що аудіолінгвальний метод має цілий ряд недоліків, головними з яких є: пасивність студентів, відсутність ініціативи з боку викладача, тренування мовної форми без опори, а також недооцінка когнітивних процесів навчання і ролі письмового мовлення. Позитивними в даному методі є наступні характеристики: наявність відбору та чіткої організації матеріалу залежно від труднощів оволодіння ним, використання різноманітних видів вправ і великої кількості наочного матеріалу.

Аудіовізуальний (структурно-глобальний) метод навчання іноземним мовам заснований на принципах структурної лінгвістики і є різновидом прямого методу. Аудіовізуальний метод був розроблений в 1950-ті роки у Франції у вищій педагогічній школі в Сен-Клу.

Назва методу відображає його характерні риси: широке використання аудіовізуальних засобів навчання (діафільми, діапозитиви, кінофільми) і новітніх технічних засобів. Аудіовізуальний метод спирається на положення біхевіоризму: формування усно-мовленнєвих навичок, головна увага приділяється аудіюванню і говорінню. Послідовність оволодіння видами мовної діяльності така: аудіювання, говоріння, читання і письмо.

- Усно-мовна спрямованість процесу навчання знаходить відображення в ретельному відборі мовного матеріалу. Відбирається лексика, яка характерна для усно-мовної форми висловлювання і відображає її особливості.

- Рідна мова повністю виключається з навчального процесу. Лексика вводиться без перекладу, переважно контекстуальним способом. Вправи на переклад не використовуються.

- Ситуативний підхід реалізується в рамках відбору телевізійних фрагментів, які відображають основні ситуації спілкування. Ці ситуації згодом відтворюються і доповнюються новими елементами.

- Передбачається широке використання різних технічних засобів навчання, автентичних матеріалів та наочності, що сприяє мотивації навчання. Аудіовізуальний метод заняття складається з чотирьох етапів: «подання (глобальне сприйняття матеріалу, переважно інтуїтивне), пояснення (поетапна проробка зорово-слухового ряду та повне засвоєння його змісту і зорово-слуховий синтез), закріплення, розвиток (формування мовленнєвих умінь на основі набутих знань і навичок і вільне говоріння в межах теми уроку і відпрацьованих ситуацій спілкування)» (Глухів, Щукін 1993, с. 30).

Аудіовізуальний метод навчання досі поширений у багатьох навчальних закладах при навчанні мови з використанням відеоматеріалів. Будучи різновидом прямого методу, аудіовізуальний метод ігнорує необхідність навчання писемного мовлення, недооцінює роль рідної мови студентів, повністю виключає переклад. Відповідно до положень біхевіоризму велика увага приділяється механічному повторенню і заучуванню.

Проаналізувавши вищезгадані методи навчання, які застосовуються в процесі вивчення іноземної мови, можна зробити висновок, що вони дають студентам можливість виявляти проблеми, збирати та аналізувати інформацію, знаходити альтернативні рішення і обирати найбільш оптимальний шлях вирішення завдань у процесі як індивідуальної, так і групової роботи.

Література:

1. Jespersen O. How to Teach a Foreign Language / O. Jespersen. – London, 1904.
2. Sweet H. The Practical Study of Languages / H. Sweet. – Oxford, 1894.
3. Буслаев Ф. И. Общий план и программы обучения языкам и литературе в женских средних учебных заведениях. Преподавание отечественного языка / Ф. И. Буслаев. – М.: Просвещение, 1992.
4. Бак Е. Аналитико-синтетический метод обучения иностранным языкам / Е. Бак // Русская школа. – 1890. – № 5.
5. Бодуэн-де-Куртенэ И. Значение языка как предмета изучения / И. Бодуэн-де-Куртенэ // Русская школа. – 1906. – № 7–9.
6. Ганшина К. А. Сб. материалов по методике преподавания иностранных языков / К. А. Ганшина. – М., 1924.

УДК 811.161.2:34

Т. В. Громко,

Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький

СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПРАВОНАВЦІВ

У статті зосереджено увагу на одній з центральних проблем сучасної професійної освіти – формуванню термінологічної компетентності як обов'язкового складника мовленнєвої культури фахівців. Частково розв'язати цю проблему покликаний курс української мови (за професійним спрямуванням), у контексті якого проаналізовано теоретичні й практичні питання, опрацювання і засвоєння яких підвищать рівень термінологічної культури майбутніх юристів.

Ключові слова: термінологічна компетентність, мовно-професійна культура, юридична термінологія, юрист, професійне спілкування.

СПЕЦИФИКА ФОРМИРОВАНИЯ ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ПРАВОВЕДОВ

В статье сосредоточено внимание на одной из центральных проблем современного профессионального образования – формированию терминологической компетентности как обязательной составляющей части речевой культуры специалистов. Частично решить эту проблему призванный курс украинского языка (профессионального направления), в контексте которого проанализированы теоретические и практические вопросы, проработка и усвоение которых повысит уровень терминологической культуры будущих юристов.

Ключевые слова: терминологическая компетентность, язычно-профессиональная культура, юридическая терминология, юрист, профессиональное общение.

SPECIFICS OF FORMATION OF A TERMINOLOGICAL COMPETENCE OF FUTURE LAWYERS

The article is devoted to the one of the central problems of the contemporary professional education – formation of a terminological competence as a compulsory component of professionals cultural speech. The course of the Ukrainian teaching in its professional direction is aimed to solve the problem partially in the context of which some theoretical and practical issues were analyzed. Solving the problems will rise the level of the terminological culture of future lawyers. An educational process